

Actualiteiten Jeugdrecht Begrepen 8^e druk

Hieronder een schets van de belangrijkste ontwikkelingen in de wetgeving en de jurisprudentie op het terrein van het jeugdrecht sinds de tekst voor de 8^e druk van *Jeugdrecht Begrepen* werd afgesloten in maart 2022. Op veel van de geschetste ontwikkelingen wordt overigens in het boek al gewezen in de vorm van bespreking van de plannen voor toekomstige wetgeving.

In dit overzicht wordt de hoofdstuk- en paragraafindeling van *Jeugdrecht Begrepen 8^e druk* gevolgd. De tekst van deze *Actualiteiten* is afgesloten op 2 augustus 2023.

2.2 Juridische moeder

Draagmoederschap

In juni 2023 heeft de minister voor Rechtsbescherming een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer ingediend met een regeling voor draagmoederschap (TK 36.390). Dit wetsvoorstel wijkt op bepaalde punten af van het in par. 2.2 beschreven conceptwetsvoorstel dat in 2020 in consultatie werd gegeven. Het belangrijkste verschil is dat niet alleen draagmoederschap in Nederland wordt geregeld maar ook, anders dan in 2020 aangekondigd, erkenning van de geboorteakte na draagmoederschap in het buitenland.

Voor *draagmoederschap binnen Nederland* kunnen de wensouders samen met de draagmoeder (en haar eventuele partner) vóór de conceptie aan de rechtbank verzoeken om het ouderschap toe te kennen aan de wensouders. Als de wensouders en de draagmoeder aan bepaalde voorwaarden voldoen én als de rechtbank de toekenning in het belang van het kind acht, kan de rechtbank een besluit nemen tot toekenning van het ouderschap aan de wensouders. Door dit besluit worden de wensouders vanaf de geboorte de juridische ouders van het kind en oefenen zij het gezag erover uit.

Als in Nederland wonende wensouders een kind krijgen van een *draagmoeder in het buitenland*, kan de buitenlandse geboorteakte van rechtswege (zonder rechterlijke tussenkomst) door de Nederlandse overheid worden erkend als aan een aantal voorwaarden is voldaan. Zo moeten o.a. de afstammingsgegevens van het kind duidelijk zijn en dient een rechterlijke beslissing de basis te vormen voor de buitenlandse geboorteakte. Ook moet tenminste een van de wensouders de genetische ouder zijn van het kind. De erkenning van de geboorteakte betekent dat de wensouders (ook) in ons land de juridische ouders van het kind zijn.

Het wetsvoorstel is in juni 2023 ingediend en moet nog door beide Kamers worden behandeld. Het valt op dit moment niet te zeggen of er in beide Kamers een meerderheid voor het voorstel zal zijn.

2.4. Adoptie

De minister voor Rechtsbescherming heeft de Tweede Kamer in april 2022 laten weten dat hij interlandelijke adoptie weer mogelijk wil maken maar dan wel onder striktere voorwaarden. Zo zal adoptie alleen mogelijk zijn voor kinderen uit landen die zelf geen passende opvang aan kinderen (kunnen) bieden en die daarnaast de procedures zo hebben ingericht dat misstanden zoveel mogelijk worden voorkomen. De bemiddeling tussen adoptieouders en kinderen wordt niet langer door vier particuliere bemiddelingsorganisaties gedaan maar zal worden ondergebracht bij één centrale bemiddelingsorganisatie.

3.4 Gezamenlijk gezag van ouders

Automatisch gezag na erkenning

Vanaf 1 januari 2023 leidt erkenning van een kind met toestemming van de moeder in de meeste gevallen automatisch tot gezamenlijk gezag van de moeder en de erkenner, zoals al in paragraaf 3.6. wordt geschetst. Dit automatisch gezag na erkenning geldt alleen voor erkenningen op of na 1 januari 2023. Bij erkenningen van vóór 1 januari 2023 is er pas gezamenlijk gezag als de moeder en de erkenner na de erkenning het gezag inschrijven in het gezagsregister.

3.6 Plannen voor deelgezag

De plannen voor zogeheten deelgezag, zoals beschreven in paragraaf 3.6, hebben nog niet geleid tot het indienen van een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer.

4.6 Omgangsrecht

Drempelverlaging omgangsverzoek grootouders

In mei 2023 heeft de minister voor Rechtsbescherming bij de Tweede Kamer een wetsvoorstel (TK 36.6364) ingediend dat het voor grootouders gemakkelijker maakt om bij de rechtbank een verzoek in te dienen voor een omgangsregeling met hun kleinkind(eren). Nu is het nog zo dat de rechtbank een omgangsverzoek van de grootouders alleen inhoudelijk kan behandelen als zij aantonen dat ze een nauwe persoonlijke betrekking hebben met hun kleinkinderen. In het wetsvoorstel wordt aangenomen dat grootouders een dergelijke band met hun kleinkinderen hebben tenzij een belanghebbende dit weerlegt. Gevolg is dat de rechter zich naar aanleiding van een omgangsverzoek van grootouders veel vaker inhoudelijk kan buigen over de vraag of een omgangsregeling met de grootouder(s) in het belang van het kind is.

5.6. Voor- en achternaam

Dubbele achternaam voor kinderen

Vanaf 1 januari 2024 kunnen ouders ervoor kiezen om aan hun kinderen, in een volgorde naar keuze, hun beide achternamen door te geven, zoals beschreven in par. 5.6. De keuze die de ouders maken bij

hun eerste kind geldt ook voor de andere kinderen uit hun relatie. Ouders kunnen kinderen die geboren zijn op of na 1 januari 2016 alsnog hun beide achternamen geven.

7.4 Uithuisplaatsing

Kosteloze rechtsbijstand bij uithuisplaatsing

Om de positie van de ouders en kinderen te beschermen bij een rechtszaak over een uithuisplaatsing, kunnen ouders vanaf 1 juli 2023 gebruik maken van een voor hen gratis in het jeugdrecht gespecialiseerde advocaat. Deze advocaat ondersteunt en adviseert de ouders in de procedure over de uithuisplaatsing. De kosteloze rechtsbijstand heeft de vorm van een pilot. Deze wordt halverwege 2024 geëvalueerd.

7.4.3 Verlenging uithuisplaatsing

Opvoedbeslissing (perspectiefbesluit)

De opvoedbeslissing die de gecertificeerde instelling tijdens de uithuisplaatsing neemt over de vraag of de minderjarige wel of niet naar huis terug kan keren, is niet in de wet is geregeld. Daardoor is het ook niet duidelijk welke zorgvuldigheidseisen gelden bij de totstandkoming van het besluit en evenmin wat ouders kunnen doen tegen deze opvoedbeslissing die ook wel het perspectiefbesluit wordt genoemd. De minister van Rechtsbescherming heeft in november 2022 toegezegd met een wettelijke regeling te zullen komen. In afwachting van deze wetgeving hebben de gecertificeerde instellingen afspraken gemaakt over de procedure voor de besluitvorming en het laten toetsen van het perspectiefbesluit: ouders worden vooraf geïnformeerd en gehoord, het perspectiefbesluit wordt op schrift gesteld en voorzien van een motivering waaruit de belangenafweging blijkt én het perspectiefbesluit wordt door de gecertificeerde instellingen (via de geschillenregeling van art. 1:262b BW of via een verzoek om verlenging van de uithuisplaatsing) voorgelegd aan de kinderrechter voor een toets.

8.2 Gronden voor beëindigen van het gezag

Kosteloze rechtsbijstand bij beëindiging gezag

Vanaf 1 januari 2023 kunnen ouders bij een rechtszaak over de beëindiging van het gezag gebruik maken van een voor hen kosteloze in het jeugdrecht gespecialiseerde advocaat. De regeling is bedoeld om de rechtspositie van de ouders en het kind te versterken bij een zo ingrijpende maatregel als het beëindigen van het gezag. De kosteloze rechtsbijstand heeft de vorm van een pilot. Deze zal halverwege 2024 worden geëvalueerd.

9. 1 Inleiding Pleegzorg

Pleegzorg tot 21 jaar en verlenging tot 23 jaar

Met ingang van 1 januari 2023 is de Jeugdwet zo aangepast dat pleegzorg die voor het 18^e jaar begon standaard door kan lopen tot 21 jaar als het pleegkind en de pleegouder dit beiden willen. De

pleegvergoeding en de begeleiding lopen dan ook door. Willen pleegouders en pleegkind na het 21^e jaar nog een verlenging tot 23 jaar, dan moet deze worden aangevraagd bij de gemeente die beoordeelt of deze zogeheten verlengde pleegzorg noodzakelijk is.

13.5 Afdoening door de politie

Reprimande

Na een pilot van twee jaar is medio 2022 de reprimande definitief ingevoerd als reactie van de politie op een licht strafbaar feit gepleegd door een minderjarige verdachte. Bij een reprimande wordt een minderjarige die voor het eerst op heterdaad wordt betrapt voor een licht vergrijp zoals winkeldiefstal wel als verdachte geregistreerd door de politie, maar niet meegenomen naar het bureau. Als afdoening wordt een mondelinge waarschuwing gegeven, bij voorkeur in (telefonische) aanwezigheid van de ouders. De politie overlegt ter plekke met de hulpofficier van justitie of de reprimande als afdoening kan worden ingezet.

16.2 Doel van de Jeugdwet

Hervormingsagenda Jeugd

In april 2023 zijn de Vereniging Nederlandse Gemeenten en de staatssecretaris van VWS het eens geworden over de zogeheten Hervormingsagenda Jeugd met daarin een aantal maatregelen die ertoe moeten leiden dat jeugdhulp toegankelijk en beschikbaar blijft met name voor kwetsbare jeugdigen en hun ouders. De partijen zetten o.a. in op 'goede kwaliteit van hulp die daadwerkelijk helpt', 'stevige lokale teams', 'minder bureaucratie' en 'samenwerking van gemeenten bij de inkoop van (gespecialiseerde) hulp'. Ook moet volgens de gemeenten en het Rijk verhelderd worden wat onder jeugdhulp valt en wat niet. Het valt op dit moment nog niet te overzien hoe deze tamelijk algemene plannen concreet vorm zullen krijgen in de wetgeving en in de praktijk van de jeugdhulp.

16.4 Kinderbescherming, gesloten jeugdhulp en jeugdreclassering

Rechtspositie jeugdige in de gesloten jeugdhulp

In mei 2023 stemde de Eerste Kamer in met het wetsvoorstel rechtspositie gesloten jeugdhulp (EK. 35.942) dat de rechtspositie van jongeren in de gesloten jeugdhulp versterkt zoals globaal beschreven in par. 16.5. De Tweede Kamer heeft bij de behandeling van het wetsvoorstel door middel van amendementen een aantal rechten toegevoegd. Zo krijgen ouders en voogden ieder half jaar een overzicht van de vrijheidsbeperkende maatregelen die op hun kind zijn toegepast, krijgen jongeren (niet op verzoek maar) standaard een vertrouwenspersoon toegevoegd, hebben jongeren recht op zak- en kleedgeld en mogen niet alleen ouders en gezinsleden maar ook vrienden buiten de vaste bezoektijden op bezoek komen. Jongeren die nog geen twaalf jaar oud zijn mogen niet meer opgesloten worden, ook niet tijdens vervoer en verblijf in gerechtsgebouwen.

17.2.6 Wettelijke meldrechten

Meldrecht verwijsindex risicjongeren

In september 2022 heeft de staatssecretaris van VWS aangekondigd dat de verwijsindex risicjongeren zal vervallen. Daarmee zal ook het meldrecht voor de verwijsindex niet langer aan de orde zijn. De staatssecretaris geeft aan eerst met de gemeenten in gesprek te willen hoe het professioneel netwerk om kwetsbare jeugdigen en gezinnen kan worden versterkt voordat hij de verwijsindex schrapt uit de Jeugdwet.

18.5 Tuchtrect

Sinds 1 november 2022 geldt een nieuwe wijze van behandelen van klachten bij het SKJ-tuchtcollege. Alle klachten die binnenkomen worden beoordeeld door een voorportaalcollege. Als de klacht in behandeling kan worden genomen, beoordeelt het voorportaal door wie de klacht zal worden behandeld: door een mediator die (met instemming van de professional en de klager) bemiddelt tussen de klager en de professional, door het nieuwe college van consultatie dat in gesprek gaat met beide partijen en op zoek gaat naar de leeropbrengst voor de professional, of door het college van toezicht voor de eerder ook al gebruikelijke klachtbehandeling. Voor deze laatste vorm van klachtbehandeling wordt alleen gekozen als er sprake lijkt te zijn van een ernstige schending van de tuchtnormen, zoals het geval is bij grensoverschrijdend gedrag.

De nieuwe werkwijze geldt voor SKJ geregistreerde jeugd- en gezinsprofessionals. Klachten over het handelen van SKJ geregistreerde pedagogen en psychologen worden niet door het college van consultatie behandeld maar wel door het college van toezicht.